

**Українська Лариса Олегівна****Ukrainska Larissa,**

д-р екон. наук, проф.,

професор кафедри держ. управління, публічного адміністрування та екон. політики,

Харківський національний економічний університет імені Семена Кузнеця,

м. Харків, Україна

ORCID ID 0000-0002-2500-0395

**Шифріна Надія Ігорівна****Shyfrina Nadiia,**

канд. екон. наук, доцент,

доцент кафедри держ. управління, публічного адміністрування та екон. політики,

Харківський національний економічний університет імені Семена Кузнеця,

м. Харків, Україна

ORCID ID 0000-0002-5079-5660

## **ОСОБЛИВОСТІ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНИХ ВІДНОСИН В УМОВАХ ЦИФРОВОЇ ЕКОНОМІКИ**

Розвиток цифрової економіки змінює як саму економіку, так і соціальний простір взаємодіючих між собою індивідуальних і колективних агентів. У зв'язку з цим актуальним є виявлення напрямку та змісту соціально-економічних трансформацій, як результату розвитку цифрової економіки. Цифрова економіка є системою, до якої входять такі взаємозалежні компоненти як: ефективна особистість; високопродуктивний колектив; інтегроване підприємство; розширене підприємство; міжмережне середовище. Кожен із цих елементів розвивається завдяки цифровим технологіям, взаємодія між ними істотно скорочує транзакційні витрати і визначає зміст і наповненість соціально-економічних трансформацій.

Визначальним елементом цифрової економіки є ефективна особистість, але поряд з її роллю у трансформації соціально-економічних відносин, від працівників / носіїв цієї ефективної особистості вимагається, за умов цифровізації, володіння сукупністю професійних знань, які, безумовно, передбачають їх електронно-комунікаційну спрямованість. Процеси цифровізації економіки та звільнення особистості від диктату ієрархій ідуть паралельно. У сучасній дійсності думки та ідеї співробітників організації залежать від доступу до інформації [3, с. 7]. В умовах віртуалізації працівникам надаються широкі можливості для підвищення своєї професійної та загальної ерудиції, розвитку творчості, збільшення результативності діяльності та забезпечення конкурентних переваг на ринку праці. Оскільки в умовах зростання масштабів цифровізації соціальна та економічна стабільність залишаються в минулому, всі умови будь-якого виду діяльності постійно змінюватимуться, тому працівникам доведеться постійно підтримувати свій потенціал, перебувати в інноваційному пошуку.

З одного боку, для особистості потрібна активна участь в інноваційних процесах. З іншого, – для цього необхідний комплексний розвиток у людини всіх її якостей, найважливішими з яких є інтелектуальна активність, здатність освоювати знання та генерувати нові [1, с. 189]. Агенти такого рівня конструюють зовсім інші соціальні відносини, найчастіше у віртуальному середовищі, та вимагають такого ж від інших.

У соціально-економічний простір реального підприємства фахівцю нелегко увійти та залишити його, з огляду на велику кількість вимог до професійних та особистісних якостей, наявності особистої відповідальності, прихильності до колег та організації. Включення ж у віртуальну організацію здійснюється простіше, найчастіше на основі наявних знань і компетенцій, а вихід із цього простору взагалі елементарний: фахівець може залишити

простір організації за своїм бажанням, не з'єднаний ні з ким емоційними зв'язками та співпереживанням з приводу спільно досягнутих результатів.

У віртуальному просторі підприємства інакше формується ідентифікація особистості, вона стає ідентифікацією, що постійно змінюється. Наслідком є слабкіший зв'язок спеціаліста з цим підприємством, порівняно з ситуацією перебування в реальному полі організації.

В основі побудови високопродуктивного колективу / команди лежить концепція TeamWork, що має за мету організацію ефективної роботи як одного з актуальних напрямів побудови нових соціально-віртуальних відносин [2, с. 315]. У даний час, в епоху поширення цифрових технологій, в організаціях все частіше використовується такий вид командної роботи як віртуальні команди, що мають різну спрямованість: проєктну, творчу, науково-дослідну.

Цифровізація економіки – це незворотній процес, який охопив усі країни та держави. В основі цих змін лежать інформаційні технології та віртуальне середовище. Головний плюс цього процесу – збільшення можливості отримувати та обробляти значну кількість інформації, що в сучасних умовах створює переваги для конкурентоспроможності підприємств. В умовах сучасної ситуації з'являються й інші позитивні можливості для розвитку організацій та зростання економіки в цілому. Сучасні компанії отримують можливість розширюватися за рахунок забезпечення оперативності та надійності інформаційно-комунікативних зв'язків із різними адміністративними, економічними та соціальними агентами колективного та індивідуального рівня.

Водночас цифровізація організацій несе для них і суттєві проблеми. Вони мають більше не економічний, а соціально-психологічний характер. Зростає у кілька разів небезпека для фахівців «потонути» в потоці інформації та не впоратися з її осмисленням. Знижується ціннісно-духовна основа інтеграції організації, оскільки співробітників зв'язують лише спільні інтереси, які можуть змінювати свої орієнтири.

Опосередкованість відносин між працівниками підприємства інформаційними технологіями призводить до небажаного відходу від принципу «людських відносин», відчуття причетності до спільного продукту праці та повернення до ситуації конвеєрних та операційних взаємодій. Відбувається руйнування інституційного середовища, зростає невизначеність, під загрозу ставляться цілі та місія підприємства. Іншими словами, будь-які інновації, що несуть істотні переваги для організацій, що їх використовують, з іншого боку, завдають шкоди підприємству в інших сферах його функціонування, тому впровадження цих нововведень має здійснюватися обдуманно і поступово.

#### **Список використаних джерел:**

1. Гальчинський А. С. Політична нооекономіка: начала оновленої парадигми економічних знань. Київ : Либідь, 2013. 472 с.

2. Крупа А. Г. Цифрова трансформація промисловості у країнах ЄС як чинник удосконалення суспільства Industry 4.0. International scientific innovations in human life : матер. XV міжнар. наук.-практ. конф. 2022. С. 313–322.

3. Metelenko N., Khlivna I., Syta Ye., Hlynskyu N., Simonenko A., Sizonenko S. Digitalization of the management system of administrative-territorial units of Ukraine. *Studies of Applied Economics*. 2020. Vol. 38. № 4. Special Issue: The Recent Economic Trends and their Impact on Marketing. P. 1–8. URL: <http://dspace.opu.ua/jspui/bitstream/123456789/11435/1/4051-13662-1-PB.pdf>